

victory-plan-ahead-of-biden-zelensky-meeting-23e87bff (дата звернення 29.09.2025).

5. Jenkins H. W. Jr. Ukraine Rhetoric Veers Toward Reality. *The Wall Street Journal*. September 27, 2024. URL: <https://www.wsj.com/opinion/ukraine-rhetoric-veers-toward-reality-7a0a711f>. (дата звернення 29.09.2025).

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-613-3-48>

**ACTUALITY OF SCIENTIFIC DISCOURSE
ON THE INTERPRETATION OF THE RUSSIAN-UKRAINIAN
WAR AS AN INTERSTATE ETHNOPOLITICAL CONFLICT:
ARGUMENTS «FOR» AND «AGAINST»**

**АКТУАЛЬНІСТЬ НАУКОВОГО ДИСКУРСУ
ЩОДО ІНТЕРПРЕТАЦІЇ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ
ЯК МІЖДЕРЖАВНОГО ЕТНОПОЛІТИЧНОГО КОНФЛІКТУ:
АРГУМЕНТИ «ЗА» ТА «ПРОТИ»**

Marukhovska-Kartunova O. O.

*Candidate of Philosophical Sciences,
Associate Professor, Professor,
Head of the Social Sciences Section of
the Department of Foreign Languages
and General Education Disciplines
University of Economics
and Law "KROK"
Kyiv, Ukraine*

Маруховська-Картунова О. О.

*кандидат філософських наук,
доцент, професор,
завідувач секції суспільних наук
кафедри іноземних мов та
загальноосвітніх дисциплін
Університету економіки
та права «КРОК»
м. Київ, Україна*

Проблема наукового дискурсу щодо інтерпретації російсько-української війни як міждержавного етнополітичного конфлікту є *надзвичайно актуальною* і своєчасною для розвитку таких суспільних наук, як: політологія, етнополітологія, теорія міжнародних відносин, конфліктологія, політична конфліктологія, етнополітична конфліктологія та ін. У контексті російського повномасштабного вторгнення Україну, яке розпочалося 24 лютого 2022 року, досягнення багатовимірного визначення природи цієї агресивної війни є критично важливим для її адекватного розуміння причин, інтерпретації дефініції, прогнозування наслідків, формування ефективної державної політики України щодо протидії цій агресії та міжнародної підтримки

демократичних країн світу. Слід підкреслити, що ця наукова проблема заслуговує на особливу увагу серед науковців (політологів, етнополітологів, міжнародників та етноконфліктологів), тому що саме в такому контексті як інтерпретація російсько-української війни як міждержавного етнополітичного конфлікту, вона до сих пір ще не була об'єктом спеціального дослідження.

Основна мета цих інноваційних за постановкою проблеми та спробами її розв'язання тез полягає у започаткуванні серед науковців понятійно-термінологічного дискурс-аналізу та подальшої систематизації, критично-конструктивному аналізі та теоретичному синтезі існуючих наукових інтерпретацій російсько-української війни для формулювання найбільш адекватної та комплексної дефініції її природи, зважаючи на геополітичний характер російської імперської агресії та етнополітичний компонент кремлівських пропагандистських наративів та етноцидної ідеології.

Для того, щоб краще зрозуміти усі аргументи «за» чи «проти» інтерпретації російсько-української війни як міждержавного етнополітичного конфлікту, варто почати з більш усталених визначень і тлумачень таких понять, як «етнополітичний конфлікт» і «міждержавний конфлікт». Відомо, що у науковий обіг це поняття увів 1977 р. професор Корнельського університету, президент Американської асоціації політичних наук (AAPS) Пітер Катценштайн, а у широкий науковий обіг його увів 1993 р. американський професор-політолог, директор Центру порівняльної політології Тед Гурр, який вважається «батьком-засновником» етнополітичної конфліктології як окремої науки на Заході [1]. В Україні у цьому науковому дискурсі щодо етнополітичних конфліктів активну участь брали такі відомі вітчизняні вчені, як: С. Асланов, І. Варзар, К. Вітман, В. Євтух, О. Картунов, А. Кіссе, В. Котигоренко, І. Кресіна, О. Майборода, Г. Перепелиця, Ю. Римаренко, В. Явір та ін. До речі, авторкою цих тез ще 1993 р. було вперше в Україні введено у науковий обіг поняття «етнополітичні конфлікти» та «етнополітична конфліктологія» [2, с. 58-61]. Пізніше, 1998 р. було запропоноване визначення етнополітичного конфлікту як «несумісності цінностей, зіткнення інтересів і цілей різних етнонаціональних спільнот (етносів, націй та етнонаціональних меншин) між собою та з цінностями, інтересами і цілями держави, а також між усіма їх носіями. Етнополітичний конфлікт – це процес виявлення і зняття протиріч і суперечностей, що постійно виникають в етнополітичній сфері поліетнічного суспільства» [3, с. 543].

На нашу думку, вищенаведене визначення суто етнополітичного конфлікту характерне більше для таких критеріїв, як горизонтальні та вертикальні відповідно поліваріантності критеріїв типології етнополітичних конфліктів. До горизонтальних відносяться

етнополітичні конфлікти між етнонаціональними спільнотами (переважно між етнонаціональними спільнотами і домінуючою етнонацією), а до вертикальних – між етнонаціональними спільнотами, з одного боку, і державою та її органами, з іншого [4, с. 50]. Важливо зазначити, що під етнополітичним конфліктом слід розуміти соціально-політичне протистояння, де етнічна ідентичність (мова, культура, релігія, спільна історія) використовується як ключовий мобілізаційний ресурс, основна лінія розмежування та предмет суперечки для досягнення політичних цілей таких, як: влада, статус, територія, як у межах однієї держави, так і між державами, якщо одна держава використовує фактор етнічності для агресії щодо іншої держави. Варто звернути увагу на те, що під міждержавним конфліктом розуміється форма політичної взаємодії, яка характеризується гострим протистоянням і застосуванням силових або збройних засобів між двома або більше суверенними державами як головними акторами міжнародних відносин, коли предметом такого конфлікту стає несумісність їх національних інтересів (територіальних, економічних, безпекових або геополітичних).

Тема дослідження актуальна, оскільки російсько-українська війна є складним явищем, яке поєднує ці два типи конфліктів і має два виміри: 1). *Міждержавний вимір*: Війна є військовим актом міждержавної агресії (Російська Федерація проти України) за контроль над територією та суверенітетом. 2). *Етнополітичний вимір*: Мотивація та ідеологія агресора (наративи про «один народ», «захист співвітчизників», заперечення української ідентичності) та методи ведення війни (цілеспрямований етноцид) мають глибоке етнополітичне підґрунтя, яке виходить за межі суто реалістичних геополітичних інтересів.

Виходячи з проаналізованого фактичного матеріалу, російсько-українську війну можна інтерпретувати як міждержавний етнополітичний конфлікт: враховуючи наступні аргументи «за» та «проти». *Першим аргументом «за»* є ідеологічна та риторична етнізація цього конфлікту на найвищому державному рівні. Офіційні російські наративи системно подають українську державність та українську ідентичність як штучні або як частину «єдиного» російського простору; найвідоміший приклад – оприлюднена на сайті Кремля стаття В. Путіна українською та російською мовами «Про історичну єдність росіян і українців» [5], де історичні аргументи використовуються для заперечення самостійності української політичної нації. Ця риторика стала частиною офіційної легітимації збройних дій і «захисту російськомовного населення», що є типовою ознакою етнополітичної мобілізації з боку держави-агресора та класичним прикладом етнополітичного обґрунтування зовнішньої агресії.

Другим аргументом «за» була і є цілеспрямована політика паспортизації, коли Росія впродовж років спрощувала або нав'язувала примусові процедури надання російського громадянства мешканцям окупованих територій, що створює юридичний зв'язок з російською владою. Така практика – класичний інструмент етнополітичної зовнішньої політики, що перетворює етнічно-мовну/культурну спорідненість у підставу для міждержавного втручання [6].

Третім аргументом «за» було і є цілеспрямоване знищення Росією української культурної спадщини (музіїв, бібліотек, архівів), примусова русифікація на окупованих територіях, заборона української освіти та ЗМІ – це дії, які безпосередньо спрямовані на ліквідацію української етнокультурної ідентичності, що є ключовою ознакою етнополітичного конфлікту.

Головний аргумент «проти» інтерпретації російсько-української війни як міждержавного етнополітичного конфлікту на користь геополітичного виміру полягає в тому, що ключові мотиви і цілі російської агресії мають переважно геополітичний і безпековий характер. Рішення РФ про вторгнення пояснюються прагненням відновити зону впливу, запобігти просуванню України до ЄС та НАТО, а також перетворити Україну на буферну зону – мотиви, які традиційно відносять до геополітики й імперської стратегії підкорення сусідніх держав [7].

Другий аргумент «проти» – юридична та фактична класифікація подій як міжнародного збройного конфлікту (International Armed Conflict, IAC), яка випливає з прямих міждержавних дій: перехід від місцевих або внутрішніх заворушень до широкомасштабного вторгнення регулярних збройних сил РФ, окупації та анексії частин української території. Міжнародні організації та правові інститути, що аналізують ситуацію, визнають наявність міждержавного збройного конфлікту і застосовують відповідні норми міжнародного гуманітарного права для вирішення правових і гуманітарних наслідків, що підкреслює, що конфлікт міждержавний, а не класичний етнополітичний конфлікт між етнічними групами населення [8].

Підсумовуючи стислий науковий дискурс, на наш погляд, російсько-українську війну можна розглядати як міждержавний етнополітичний конфлікт, зокрема як багатовимірний конфлікт, де етнополітична складова тісно переплетена з геополітичною складовою.

Література:

1. Gurr T. Minorities at Risk: A Global View of Ethnopolitical Conflicts. Washington, DC: United States Institute of Peace Press, 1993. 427 p.
2. Маруховська О.О. Шляхи і методи вирішення етнополітичних конфліктів в умовах переходу до відкритого суспільства. *На шляху до*

відкритого суспільства: тези доповідей на міжнародній науковій конференції (Донецьк, 8-10.04.1993 р. Донецьк: Центр політологічних досліджень, 1993. С. 58-61.

3. Маруховська О.О. Етнополітична конфліктологія: зародження, визначення та основні закономірності нової дисципліни. *Генеза: Філософія. Історія. Політологія*. 1998. № 1-2. С. 188-193.

4. Маруховська-Картунова О.О. Типологія етнополітичних конфліктів: поліваріантність критеріїв. *History, political science, philosophy, and sociology: development trends in the 21st century: proceedings International scientific conference (September 6-7, 2023, Cuiavian University, Wloclawek, the Republic of Poland)*. Riga: Baltija Publishing, 2023. P. 48-52. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-343-9-12>. (дата звернення: 27.09.2025).

5. Крамар О. Путін оприлюднив статтю українською «Про історичну єдність росіян та українців». *Hromadske*. 2021. 12 липня. URL: <https://hromadske.ua/posts/putin-oprilyudniv-stattyu-ukrayinskoju-pro-istorichnu-yednist-rosiyan-ta-ukrayinciv> (дата звернення: 28.09.2025).

6. Kvitka K. Отримайте паспорт або виїжджайте: Росія висунула українцям ультиматум. *Human Rights Watch*, 2025. 25 березня. URL: <https://www.hrw.org/news/2025/03/25/get-passport-or-leave-russias-ultimatum-ukrainians> (дата звернення: 28.09.2025).

7. Korolev A. Demystifying the Enemy: Putin's Geopolitical Calculus and the War in Ukraine. *Georgetown Journal of International Affairs*. 2024. 28 August. URL: <https://gjia.georgetown.edu/2024/08/28/demystifying-the-enemy-putins-geopolitical-calculus-and-the-war-in-ukraine/> (дата звернення: 28.09.2025).

8. Russia-Ukraine International Armed Conflict: Helping civilians cross frontlines and borders. *International Committee of the Red Cross*. 2025. 31 March. URL: <https://www.icrc.org/en/article/russia-ukraine-international-armed-conflict-helping-civilians-cross-frontlines-and-borders> (дата звернення: 29.09.2025).